

תפ"ח (מרכז) 10871-06-19 - מדינת ישראל נ' מוחמד אלעמורי

תפ"ח (מרכז) 10871-06-19 - מדינת ישראל נ' מוחמד אלעמורי מחוזי מרכז

תפ"ח (מרכז) 10871-06-19

מדינת ישראל

נגד

מוחמד אלעמורי

ע"י ב"כ עו"ד אלי כהן ונירה שגב

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

[28.12.2022]

כבוד השופטת ליאורה ברודי, סג"נ - אב"ד

כבוד השופטת מיכל ברק נבו

כבוד השופט מיכאל תמיר

גזר דין

1. הנאשם הורשע על פי הודייתו בעובדות כתב האישום המתוקן בעבירה של רצח (בכוונה), לפי סעיף 300(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: "חוק העונשין"). כתב האישום המקורי הוגש עובר לכניסה לתוקף של חוק העונשין (תיקון מס' 137), התשע"ט-2019 (להלן: "תיקון מס' 137"), כך שמלכתחילה הואשם הנאשם בעבירה של רצח לפי סעיף 300(א)(2) לחוק העונשין.

2. הרשעתו בדין של הנאשם היא במסגרת הסדר טיעון, שהושג במהלך שמיעת פרשת התביעה, שלפיו תוקנו עובדות כתב האישום, כך שהעובדות המהוות "נסיבות מחמירות" כפי שפורטו בכתב האישום המקורי נמחקו ממנו. כמו כן, סעיף החיקוק הומר לעבירת הרצח, לפי סעיף 300(א) הנ"ל (להלן: "עבירת הרצח הבסיסית"), שבצידה עונש מרבי של מאסר עולם שאינו עונש חובה. הסדר הטיעון לא כלל הסכמה לעניין העונש. המאשימה עתרה להטיל על הנאשם עונש של מאסר עולם, בעוד שההגנה אינה מוגבלת בטיעוניה בנוגע לכל רכיבי הענישה.

כתב האישום המתוקן

3. הנאשם הוא אחיה הבכור של נג'לא אלעמורי, ילידת 1999 (להלן: "המנוחה").

4. במועד הרלוונטי לכתב האישום התגוררה המנוחה באותו הבית עם אימה דינה אלעמורי (להלן: "דינה") ואחיה ט.א., קטין יליד 03.xx.xx (להלן: "ט.א.") בלוד (להלן: "הבית"). בבית אחר בלוד, התגורר הנאשם עם אשתו ובנו הקטין. הנאשם נהג ברכב מסוג "קאיה" שרשום על שם אשתו.

5. בסביבות חודש ספטמבר 2018, עזבה המנוחה את הבית, על רקע קשר אישי עם עיסא ג'רושי (להלן: "ג'רושי").
6. בתאריך 29.9.18 בעוד המנוחה מתגוררת מחוץ לבית, הגיעה המנוחה עם חברותיה לבית מכרה בכרמיאל. לנאשם נודע שהמנוחה נמצאת בכרמיאל ובתאריך 30.9.18, לפנות בוקר, הוא הגיע לבית המכרה ודרש מהמנוחה לשוב לבית אימה. המנוחה סירבה, והנאשם לא עזב את המקום עד אשר הגיעה למקום נידת משטרה.
7. בתאריך 9.10.18, לאחר שנודע לנאשם שהמנוחה שוהה בסמוך לתחנת משטרת לוד, הגיע הנאשם עם אחיו איברהים אלעמורי סמוך לתחנת המשטרה. לאחר שאיתר את המנוחה, ניסה הנאשם להכניס אותה לרכב בכוח בניגוד לרצונה, במטרה להשיב אותה לבית אימה.
8. במהלך חודש אוקטובר 2018 שבה המנוחה להתגורר בבית, אך עזבה בשנית ועברה להתגורר עם ג'רושי ברמלה במשך כחודשיים, עד אשר נקלעו השניים לקשיים כלכליים, והמנוחה שבה להתגורר בבית לסירוגין.
9. בתאריך 10.4.19 בשעות הערב, בילו המנוחה, אחותה חדיג'ה אלעמורי (להלן: "חדיג'ה") ואחיה ט.א. בחוף הים בראשון לציון. השלושה קבעו להיפגש בצהרי יום המחרת כדי לנסוע יחד ולבלות ביער בן שמן.
10. בתאריך 11.4.19 בסביבות השעה 10:00 יצאה המנוחה מהבית. בסביבות השעה 13:00 הגיעה חדיג'ה לבית, שם שהו דינה וט.א. חדיג'ה התקשרה למנוחה לבדוק היכן היא נמצאת והמנוחה השיבה שהיא בדרכה לבית. בהמשך, משלא הגיעה המנוחה לבית, ניסו ט.א. וחדיג'ה ליצור עימה קשר. משענתה המנוחה השיבה שאין היא מעוניינת לנסוע ליער בן שמן כפי שקבעה עם אחיה.
11. משבוששה המנוחה לשוב לבית, עזבה חדיג'ה את הבית, ודינה נסעה בשעות אחה"צ למשפחתה.
12. בסביבות השעה 18:30 נסעו חדיג'ה וט.א. לביתו של הנאשם. חדיג'ה עדכנה את הנאשם שהמנוחה לא חזרה לבית.
13. בסביבות השעה 21:00, לאחר שחדיג'ה הפצירה במנוחה לחזור לבית, נאותה המנוחה לעשות כן. באותה עת היה בבית ט.א. שביקש לשוחח עם המנוחה, אך היא סירבה ונכנסה לחדר בבית.
14. בסביבות השעה 23:00 הגיע הנאשם לבית. ט.א. השיב בחיוב לשאלת הנאשם האם המנוחה שבה לבית. הנאשם נכנס לחדר בו שהתה המנוחה, ובין הנאשם והמנוחה התפתח ויכוח.
15. ט.א. ביקש מהנאשם להיות נוכח בחדר, אך הנאשם הורה לו לצאת מהחדר בתואנה שהוא מבקש לשוחח עם המנוחה ביחידות. הנאשם והמנוחה שהו בחדר זמן מה.
16. במהלך חילופי הדברים, חנק הנאשם את המנוחה בצווארה באמצעות שתי ידיו, בעודה יושבת על המיטה בחדר ומנסה למנוע ממנו לבצע את זממו.
17. ט.א. נכנס לחדר וניסה להדוף את ידיו של הנאשם מעל המנוחה. הנאשם לא חדל מחניקתה של המנוחה והפעיל לחץ על צווארה עד אשר היא איבדה את הכרתה. בהמשך, נפטרה המנוחה כתוצאה ממעשי הנאשם.
18. הנאשם הורה לט.א. לעזוב את הבית וללכת לבית אחותם חדיג'ה וט.א. עשה כן.
19. בהמשך, עטף הנאשם את גופתה של המנוחה בשמיכה וליפף את השמיכה ברצועות בדים. בסביבות השעה 01:00, נשא הנאשם את גופת המנוחה מהבית והכניסה למושב האחורי של הרכב. הנאשם נסע לשטח פתוח בסמוך ליישוב שוהם ולכביש 444, שם הותיר את המנוחה, ושב לביתו.
20. בתאריך 12.4.19 הגיע הנאשם לבית, נטל מעדר ונסע ליער סמוך לאזור תל חדיד, מזרחית לכביש 444. הנאשם שהה במקום כ-20 דקות, עד שאיתר מקום לקבורת גופת המנוחה. בהמשך, נסע הנאשם לשטח הפתוח, הכניס את גופת המנוחה לרכב וחזר למקום הקבורה, שם קבר את המנוחה בתוך בור, אותו כיסה באדמה, סלעים וענפים. הנאשם עזב את המקום.
- תסקיר שירות מבחן
21. הנאשם הוא כבן 32, נשוי ואב לילד. לנוכח הסתבכויותיו עם החוק, עזב הנאשם את המערכת הלימודית בגיל צעיר. בעברו של הנאשם שתי הרשעות קודמות מהשנים 2012 ו-2018, שאחת מהן היא בגין פגיעה במנוחה, והוא ריצה עונשי מאסר בפועל.
22. הוריו של הנאשם נפרדו לפני כ-13 שנים. אביו של הנאשם ריצה עונשי מאסר בפועל, והנאשם, שהוא האח הבכור במשפחת המוצא, סייע בפרנסת בני המשפחה. מגיל צעיר ועד סמוך למעצרו בהליך הנוכחי עבד הנאשם בתחום הבניה.

23. מאבחון שנערך לנאשם בשנת 2018, לנוכח העבירות שביצע באחותו המנוחה, עלה שהנאשם מחזיק בעמדות מסורתיות ביחס לתפקידי המינים, ובמסגרת המשפחה, מגלה צרכי שליטה מוגברים סביב התנהלותה של אחותו המנוחה, לתפיסתו כדי להגן עליה מפני הידרדרות בתפקודה.
- באבחון הנוכחי עלה שעקב היעדרו של אביו מחיי המשפחה, נאלץ הנאשם למלא תפקידים הוריים לא מותאמים לגילו, כאשר עמדות מסורתיות וגיבוי משפחתי הובילו להתנהלותו האלימה כלפי אחותו המנוחה. הנאשם הדגיש את הפער בין התנהלותו המשפחתית והתעסוקתית היציבה והנורמטיבית לבין אופי המעשה ותוצאתו הקשה והטראגית, שלתפיסתו נכפה עליו לנוכח התפקיד במשפחת המוצא ממנו התקשה להשתחרר. הנאשם תיאר את הציפיות ממנו והלחצים להם היה נתון להציב לאחותו המנוחה גבולות ולהחזירה לבית המשפחה. את הקונפליקט בינו לבין המנוחה שהסתיים במותה, תיאר כבלתי מתוכנן וכאובדן שליטה למול הזלזול שהפגינה כלפיו. הנאשם התייחס למשמעות העבירה, קיבל עליה אחריות, ומבין כי הוא צפוי לעונש מאסר ממושך.
24. מגורמי הטיפול בשב"ס עולה כי התנהלותו של הנאשם בעת מעצרו חיונית. הנאשם משמש כתומך עבור אסירים אחרים, משתף פעולה ומבצע את תפקידו באופן חיובי, לרבות השתתפות בשיחות מעקב וקבוצת תומכים. הנאשם מגיע למפגשים ומשתתף בהם באופן אקטיבי, רואה בתפקידו כתומך מנוף לרכישת כלים ודרכי התמודדות עם קשייו האישיים, וכן לשיפור ולפיתוח דרכי התקשורת הבין אישית.
- כמו כן, מביע הנאשם מוטיבציה גבוהה לטיפול בתחום האלימות וסביב העבירה שביצע.
25. הערכת הסיכון: כאמור, התפתח הנאשם ברקע משפחתי מורכב, כשבין היתר מילא את מקומו של אביו. הנאשם מחזיק בעמדות מסורתיות, מגלה צרכי שליטה מוגברים וכן צורך לעמוד בציפיות שהופנו כלפיו. כך גם נראה שבעבר הייתה משפחת המוצא מלוכדת בכעס שלה כלפי המנוחה, ובמידה מסוימת הזדהתה עם עמדותיו ובחירותיו של הנאשם. גורמי הסיכון לשיקום: הקמת התא המשפחתי על ידי הנאשם והיציבות התעסוקתית.
26. לסיכום: לאורך תקופה, התנהל הנאשם באופן אגרסיבי כלפי המנוחה. מאסר בפועל שריצה בגין פגיעה קודמת במנוחה לא הרתיע אותו ולא הציב לו גבולות. התנהגותו של הנאשם הלכה והסלימה עד אשר נטל את חייה של המנוחה. בנסיבות אלה אין התסקיר כולל המלצה בעניינו של הנאשם.
- הראיות לעונש

27. ב"כ המאשימה הגיש לבית המשפט את גיליון הרישום הפלילי של הנאשם, הכולל שתי הרשעות קודמות, האחת בעבירת שוד משנת 2011 שבגינה נדון הנאשם ל-28 חודשי מאסר; והשנייה, משנת 2018 בעבירות קשירת קשר לביצוע פשע וניסיון לכליאת שווא שבוצעו כלפי המנוחה. בגין עבירות אלו נדון הנאשם ל-6 חודשי מאסר ויום וכן מאסר על תנאי למשך 6 חודשים שלא יעבור עבירת אלימות במשך 3 שנים מיום שחרורו. ב"כ המאשימה מסר שהנאשם שוחרר ממאסרו ביום 19.12.18, כחמישה חודשים עובר לעבירה נשוא תיק זה, ולפיכך, המאסר על תנאי הוא בר הפעלה.

28. מטעם ההגנה העידו אימם ואביהם של הנאשם והמנוחה, וכן אשתו של הנאשם:

א. הגב' דינה אלעמורי, אימם של הנאשם והמנוחה:

גב' אלעמורי עובדת כסייעת במעון ילדים. בעבר, כאשר בעלה עזב את ביתם, הנאשם, שהוא בנה הבכור, סייע לאימו בפרנסת חמשת ילדיה. הנאשם לקח על עצמו את תפקיד "אב המשפחה". במהלך השנים מעולם לא נקט הנאשם באלימות כלפי אחיו.

גב' אלעמורי ביקשה מבית המשפט שיעזור לנאשם, גם עבור בנו.

האירוע שהתרחש אינו מאפיין את התנהגותו של הנאשם שמעולם לא הייתה אלימה.

היחסים בין הנאשם ובין אחותו המנוחה היו טובים. השניים היו חברים טובים, שוחחו על נושאים אישיים, הנאשם העניק למנוחה מתנות והשניים יצאו יחדיו לטיולים.

גב' אלעמורי הדגישה את אהבתה הרבה למנוחה. המנוחה סבלה מבעיות רפואיות, לרבות קוצר נשימה, ונזקקה לטיפולים רפואיים. השהות המשותפת של האם ובתה בנסיבות אלה העמיקה את הקשר בין השתיים. בשלב מסוים, בברכתה של גב' אלעמורי, התארכה המנוחה לבן דודה. בהמשך, עזבה המנוחה את בית אימה ועברה לגור אצל דודה, בהסכמת האם.

בתקופה מאוחרת יותר, ברחה המנוחה מהבית, ושהתה במקומות שונים, ובין השאר בכרמיאל. גב' אלעמורי ששמעה שהמנוחה נמצאת במקומות שאינם טובים עבורה, דאגה למנוחה ויצאה לחפש אותה. לפני שנסעה גב' אלעמורי לכרמיאל לחפש את המנוחה, נסעו ילדיה, הנאשם ואיבריהם, לעשות כן. לאחר מכן אמרה גב' אלעמורי לנאשם שלא יחפש יותר את המנוחה אשר יצרה קשר עם המשטרה וגרמה למעצרו של הנאשם.

בתקופה שבה ברחה המנוחה מהבית חל בה שינוי. המנוחה נעשתה עצבנית, ולא רצתה לדבר עם אימה. מתוך פחד לגורלה של המנוחה, התחננה גב' אלעמורי בפניה לשוב לביתה. המנוחה סירבה לעשות כן, והביעה רצונה להיות עם אביה, ואף שישב הביתה.

בהמשך, הייתה המנוחה בקשר זוגי עם ג'רושי, והשניים התגוררו יחד.

ב. מר חסן אלעמורי, אביהם של הנאשם והמנוחה: מר אלעמורי ביקש להתחשב בבנו הנאשם. מר אלעמורי סיפר שכאשר עזב את הבית ואת ילדיו, הנאשם הפך להיות אחראי על בני הבית, מעין "אבא קטן". היחסים בין הילדים היו טובים. כיום מבקש מר אלעמורי לשקם את התא המשפחתי.

ג. גב' ריאהם אלעמורי, אשתו של הנאשם: ביקשה להקל בעונשו של הנאשם, למען בני משפחתו ובנו. ריאהם מסרה שהיחסים בינה ובין הנאשם טובים. השניים עבדו קשה על מנת לבנות חיים טובים ולרכוש בית. הנאשם אוהב את בני משפחתו, דאג ועודנו דואג לאחיו. מעולם לא נקט הנאשם אלימות כלפיה או כלפי מי מבני משפחתו. טיעוני ב"כ הצדדים

ב"כ המאשימה:

29. ב"כ המאשימה עתר לקבוע מתחם עונש שנע בין 29 שנות מאסר למאסר עולם. כן עתר למקם את עונשו של הנאשם ברף העליון של המתחם, ולהטיל עליו מאסר עולם.

30. השיקול המרכזי בבסיס הסדר הטיעון: בתיק זה נשמעה רוב פרשת התביעה. בתחילת פרשת התביעה אמור היה להעיד ט.א, אחיהם הקטין של המנוחה והנאשם. ואולם, ט.א "נעלם" מיד לאחר שקיבל הזמנה להגיע להעיד בבית המשפט. במקביל לשמיעת פרשת התביעה, נעשו ניסיונות רבים שלא צלחו לאתר את העד. המאשימה התכוונה להגיש את אמרותיו של ט.א באמצעות סעיף 10א(ב) לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971. אומנם המאשימה סברה שיש סיכוי טוב שהאמרות תתקבלנה, אך לאחר שהדברים נשקלו, ומכיוון שמדובר בהליך חריג ולאור הסיכון שבית המשפט לא יקבל את האמרות, התקבלה ההחלטה להגיע להסדר טיעון עם ההגנה, וזאת בשל הקושי הראייתי. בנוסף, לאור העובדה שייתכן שט.א שרוי במצוקה (עם או בלי קשר להליך), סברה המאשימה שנכון יהיה להגיע להסדר הטיעון. יצוין שב"כ הנאשם הביעו הסתייגות מטיעון זה של ב"כ המאשימה, בשל כך ששיקול זה לא עמד על הפרק בהידברות לקראת גיבוש הסדר הטיעון.

31. במסגרת הסדר הטיעון, שהוא על דעתה של אם המנוחה והנאשם, תוקן כתב האישום והנאשם הורשע בעבירת הרצח הבסיסית ביסוד נפשי של כוונה. מכתב האישום המתוקן נגרעו הנסיבות שיכולות היו להתגבש כ"נסיבות מחמירות". עם זאת, ב"כ המאשימה טען כי מעשיו של הנאשם הם על גבול ה"נסיבות המחמירות".
32. ב"כ המאשימה הפנה לחומרת נסיבות אירוע הרצח: הנאשם שהיה בוגר מאחותו המנוחה ב-10 שנים, רצח את המנוחה בביתה, בחדרה, מקום מבצרה, כשהנאשם עצמו לא התגורר באותה עת באותו הבית. הנאשם לא נרתע מכך שאחיו ט.א, שהיה קטין, נמצא בבית, והורה לו לצאת מחדרה של המנוחה. בהמשך, כשנכנס ט.א פעם נוספת לחדר והפציר בנאשם לחדול ממעשיו וניסה להודפו מהמנוחה, לא שעה הנאשם לדברי אחיו והמשיך לחנוק את המנוחה עד שיצאה נשמתה. לאחר הרצח, עטף הנאשם את גופת המנוחה והוציאה מהבית. הנאשם לא התחרט על מעשיו, אלא המשיך ונשא את גופת המנוחה לרכב, נסע ליער מרוחק ושם הותיר את גופתה. למחרת נטל הנאשם מעדר, חפר בור במקום אחר ביער, לקח את גופת המנוחה והניחה בבור שחפר. בכל התקופה שלאחר מכן, כשבני משפחתה של המנוחה חיפשו אותה ודאגו לה, לא אמר הנאשם דבר.
- הנזק שנגרם מביצוע העבירה הוא החמור ביותר שניתן להעלות על הדעת. בנוסף, על בית המשפט לשוות לנגד עיניו גם את הנזק שנגרם לט.א שהיה עד לרצח המזעזע של אחותו, ועליו לשאת את הכאב שכל ניסיונותיו להצילה עלו בתוהו.
33. ב"כ המאשימה הפנה לנסיבות העבירה שבגינן יש להחמיר בעונשו של הנאשם משיקולי הגנה על שלום הציבור, הרתעת היחיד והרבים: מהאמור בכתב האישום המתוקן עולה כי בספטמבר 2018 הגיע הנאשם אחרי המנוחה לכרמיאל, ועזב את המקום ללא המנוחה, רק לאחר הגעת המשטרה. העובדה שהמנוחה הייתה צריכה להזעיק משטרה מלמדת כי מדובר באירוע תוקפני. בנוסף, הורשע הנאשם בעבירת אלימות כלפי המנוחה: באוקטובר 2018, לאחר שנודע לנאשם שהמנוחה שוהה בסמוך לתחנת משטרת לוד, הוא הגיע עם אחיו וניסה להכניס בכוח את המנוחה לרכב בניגוד לרצונה. קיימת חובה להגן על החברה מפני עבריינים שמבצעים פגיעה חוזרת בנפגע העבירה או בנפגעים נוספים, על ידי הרחקת הפוגע מהחברה לתקופה המרבית.
- ב"כ המאשימה הפנה לפסיקה כדלקמן:
34. ע"פ 3223/21 מדינת ישראל נ' שפק (2.3.22) (להלן: "עניין שפק") (על גזר הדין הוגש ערעור הן על ידי המדינה והן על ידי המערער) (אליו הפנה גם ב"כ הנאשם): בית המשפט העליון קיבל את ערעור המערער והעמיד את עונשו הכולל של המערער על 27 שנות מאסר (כך שעונש המאסר המותנה שהוטל על המערער ירוצה בחופף לעונש על עבירת הרצח) חלף 29 שנות מאסר (כולל הפעלת תנאי של חצי שנת מאסר). אשר לערעור שהוגש מטעם המדינה, בהודעת עדכון שהוגשה מטעם המדינה, היא הסכימה שלא לעמוד על ערעורה, שבו עתרה להטיל את העונש המרבי על המערער, בשל מצבו הבריאותי.

המערער שהודה הורשע בעבירת הרצח הבסיסית. מספר חודשים לפני הרצח, עזבה המנוחה את ביתה המשותף עם המערער, מתוך רצון לסיים את חיי הנישואין, והשניים חתמו על הסכם גירושין. הרצח בוצע כשבועיים לפני שהמערער והמנוחה היו אמורים להתייצב בדיון בבית הדין הרבני לצורך מתן גט. בתקופה שקדמה לרצח, הביע המערער את רצונו בשלום בית וניסה, ללא הועיל, לשכנע את המנוחה לשוב לחיות עימו. יום לפני הרצח, התפתח בין השניים ויכוח שנסב על גידולו של בן אחותה של המנוחה, שהמערער והמנוחה היו משפחת אומנה עבורו. ביום שלאחר הוויכוח, לאחר שהמנוחה לא השיבה להודעות ולשיחה של המערער, הגיע המערער לדירתה של המנוחה ודקר אותה חמש-עשרה דקירות באמצעות סכין בשר חדה וארוכה, ובכך גרם בכוונה למותה. משהבין שהמנוחה אינה עוד בין החיים, יצא המערער מדירתה, נעל את הדלת באמצעות מפתחותיה והשליך אותם במקום מסתור סמוך. המערער שב לביתו, החליף את חולצתו, ונסע למושב סמוך, שם התחבא מרשויות החוק עד לאיתורו ומעצרו ביום המחרת. בית המשפט המחוזי קבע מתחם עונש שנת 27 שנות מאסר ובין מאסר עולם.

בית המשפט העליון קבע שבמועד גזר הדין ראוי היה להטיל על המערער עונש מאסר עולם, וזאת בשל כך שרצח את אשתו ואם ילדיו באמצעות חמש עשרה דקירות סכין, על רקע רצונה להתגרש ממנו. בית המשפט נתן משקל לרקע ולהשתלשלות האירועים שקדמו לביצוע הרצח וכן להרשעתו הקודמת של המערער בעבירת אלימות כלפי המנוחה, ולתופעה הרחבה של רצח נשים בידי בני זוגן. המערער ניסה לכפות את רצונו להמשיך בחיי הנישואין תוך התנהגות אובססיבית, אלימה ואכזרית. מעשה הרצח עצמו היה מבעית, אלים וקשה. עם זאת, אין לקבוע כלל שלפיו בכל מקרה של רצח אישה בידי בן זוגה, על בית המשפט להשית עונש מאסר עולם. במקרה הנדון אין בהודיה ובחרטה שהביע המערער כדי להוות שיקולים בעלי משקל ממשי לקולת העונש. כך גם גילו ונסיבות חייו במועד גזר הדין, לא הצדיקו להפחית את עונשו מעונש מאסר עולם.

ואולם, הואיל וכשבוע לאחר מועד גזר הדין, עבר המערער אירוע מוחי קשה, נקבע כי נסיבותיו הרפואיות של המערער מצדיקות הקלה בעונשו. 35. ע"פ 1213/21 מסרשה נ' מדינת ישראל (11.8.22) (להלן: "עניין מסרשה"): בית המשפט העליון דחה את ערעור המערער, קיבל את ערעור המדינה והעמיד את עונשו של המערער על מאסר עולם (במקום 29 שנות מאסר שנגזרו עליו בבית המשפט המחוזי).

המערער הורשע לאחר שמיעת הוכחות בעבירת הרצח הבסיסית (ביסוד נפשי של כוונה תחילה). המערער היה שוטר במשטרת ישראל, ובמסגרת תפקידו הוא החזיק אקדח מסוג "יריחו", שאותו נהג לקחת לביתו (לאחר סיום המשמרת). על רקע מחלוקת בין המערער ובין בת זוגו המנוחה, התפתח בין השניים ויכוח מילולי. המערער, שהיה נסער מהוויכוח יצא מהבית. כעבור מספר שעות, לאחר ששב לבית, התפתח בין השניים ויכוח נוסף, שבמהלכו היכה את המנוחה בפניה. בהמשך, נטל המערער מכסה של מחבת שהיה במקום, והיכה באמצעותו את המנוחה בגב, ולאחר מכן, בעט ברגלה של המנוחה שנפלה ארצה ודיממה מהרגל. באותו השלב, נמשך הוויכוח בין השניים. בעיתוי זה, גמלה בליבו של המערער ההחלטה להמית את המנוחה. המערער הלך לחדר השינה, הוציא מהארון את האקדח, וצעד חזרה לכיוון המנוחה. המערער דרך את האקדח, כיוון אותו לעבר המנוחה, וירה לעבר פניה ירייה אחת. הקליע פגע בעין של המנוחה וחדר לראשה. במעשים אלה גרם המערער למותה של בת זוגו, אם ילדתו ואם לילדים נוספים ממערכת זוגית קודמת. בית המשפט המחוזי קבע מתחם עונש שנת 26 שנות מאסר ובין מאסר עולם.

בית המשפט העליון קבע כי במקרה הנדון מדובר באירוע מצער של אלימות קשה וקטלנית נגד נשים מצד בני זוגן. בית המשפט עמד על הצורך בהחמרה בעבירת אלו. מדיניות ענישה זו משמעותה שמשקלן של נסיבותיו האישיות של הנאשם פוחת. הירי במקרה זה נעשה לאחר שהמערער היכה את המנוחה באופן שגרם לה ליפול ולדמם. בפני המערער עמדו הזדמנויות רבות לחדול ממעשיו האלימים והוא המשיך עד שלבסוף ירה במנוחה. המערער היה שוטר שאמור היה להיות אמון על שמירת החוק. הרצח שבוצע הוא כפסע מלהיכלל בנסיבה המחמירה של מעשה לאחר תכנון או לאחר הליך ממשי של שקילה וגיבוש החלטה להמית. לאור האמור, הגיע בית המשפט העליון לכלל מסקנה כי ראוי היה למקם את עונשו של המערער בגבול העליון של מתחם העונש ולהטיל עליו עונש מאסר עולם.

הנסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירה:

36. הודייתו של הנאשם: לטענת ב"כ המאשימה אין ליתן משקל לנטילת האחריות של הנאשם והודייתו בבית המשפט, שכן הוא הודה לאחר ניהול מרבית פרשת התביעה, במשך תקופה ארוכה של כשנתיים וחצי; לנאשם עבר פלילי הכולל שתי הרשעות קודמות (ר' פסקה 22 לעיל) וכן מאסר על תנאי בר הפעלה, שהמאשימה תבקש להפעילו; הנאשם לא שיתף פעולה עם רשויות החוק; הגם שהנאשם משמש כאסיר תומך, אין בכך כדי להוות משקל להקלה בעונש.

תסקיר שירות המבחן: ניתן ללמוד מהתסקיר ששירות המבחן התריע מפני הסיכון שתבוצע העבירה. לא ניתן לקבל את עמדת שירות המבחן שלאסיר מוטיבציה גבוהה לטיפול בתחום האלימות, שכן לא היה שום ביטוי לכך מאז מעצרו במשך כ-3.5 שנים. על פי התסקיר תיאר הנאשם שפעל תחת לחצים לביצוע העבירה, ואולם מדברי האם והאב של הנאשם עולה עמדתם נגד התנהגות אלימה. ייתכן שמדובר בלחצים פנימיים, אצל הנאשם, ולא בלחצים חיצוניים.

הואיל ועתירת המאשימה היא לעונש מאסר עולם, הותר ב"כ המאשימה לשיקול דעת בית המשפט את השאלה האם להורות שעונש המאסר המותנה יופעל בחופף לעונש המאסר שייגזר על הנאשם.

37. ב"כ המאשימה נמנע מלעתור לחייב את הנאשם בפיצוי, שכן נפגעת העבירה, אימה של המנוחה, היא גם אם הנאשם ולכן "הכיס המשלם הוא הכיס המקבל".

ב"כ הנאשם:

38. ב"כ הנאשם עתר לקבוע מתחם עונש שנע בין 17 ל-20 שנות מאסר, ולמקם את עונשו של הנאשם בשליש התחתון של המתחם המוצע. בנוסף ביקש להפעיל את המאסר על תנאי התלוי ועומד נגד הנאשם בחופף לעונש המאסר שייגזר על הנאשם, כפי שנעשה כאשר מוטלת תקופת מאסר ממושכת.

39. נסיבות ביצוע העבירה נלמדות מהתסקיר ומעדי ההגנה, שאת עדותם יש לקבל במלואה. הנאשם והמנוחה שהיו אחים, היו במערכת יחסים קרובה ומיוחדת, שלא כללה כל אירוע אלימות, למעט אירוע נקודתי שאינו מהווה אלימות במובן הקלאסי. כאשר הגיע הנאשם לתחנת המשטרה בלוד, מטרתו הייתה להחזיר את המתלוננת לביתה ולא לתקוף אותה. כאשר סירבה המתלוננת ללכת עמו, משך אותה בידה משיכה קלה. הנאשם לא קילל את המנוחה ולא היכה אותה. לאחר שאביהם של הנאשם והמנוחה עזב את הבית, הנאשם שהיה הבן הבכור סייע לאמו בפרנסת הבית והיה לאחיו מעין "אבא קטן". הנאשם ששמע שאחותו עזבה את הבית והיא מתגוררת במקומות שונים, רצה להחזירה לביתה, מתוך דאגה ואהבה לאחותו המנוחה. זו הסיבה בגינה נסע הנאשם לכרמיאל וכן לתחנת המשטרה שם הייתה המנוחה. הפעם היחידה שבה הפגין הנאשם אלימות של ממש נגד המנוחה הייתה באירוע הרצח. במישור היחסים בינו ובין המנוחה מדובר באירוע חריג. יום לפני הרצח, בילתה המנוחה עם אחותה ואחיה ט.א והם קבעו להיפגש ביום למחרת. ואולם, המנוחה לא הגיעה למפגש. לבקשת אחיה ט.א הגיעה המנוחה לבית, אך סירבה לשוחח עמו ביחידות. בשעה 23:00 הגיע לבית הנאשם, כשהוא אינו מצויד בכלי משחית, ונכנס לחדר לשוחח עם המנוחה. בין השניים התפתח ויכוח במהלכו חנק הנאשם את המנוחה עד אשר היא איבדה את הכרתה. אחיה ניסה למנוע את החניקה, אך הנאשם לא חדל ממעשיו. האירוע לא החל כשט.א נכח במקום, שכן הנאשם ביקש ממנו לצאת מהחדר, ובהמשך, במהלך האירוע, נכנס ט.א לחדר ללא רשות. מכאן, שאין מדובר במקרה של מי שרצח אדם לעיני בן משפחתו. אין מחלוקת שהמנוחה מצאה את מותה כתוצאה מחניקת הנאשם, ואולם החניקה גרמה לה לאיבוד הכרה ולא ידועה סיבת המוות. ברקע יצוין כי המנוחה סבלה מאסטמה, אך ההגנה אינה מבקשת להסתמך על כך כסיבת המוות. בהמשך, עטף הנאשם את גופת המנוחה, נסע לשטח פתוח ולמוחרת קבר את הגופה. העובדה שהנאשם קבר את הגופה למוחרת מלמדת על כך שלא הוכן מראש כלי חפירה והבור לא נכרה מראש. מכאן נובע שאין מדובר במהלך מתוכנן מראש. בין היתר הפנה ב"כ הנאשם לפסיקה, כדלקמן:

40. תפ"ח (ת"א) 26100-07-17 מדינת ישראל נ' ברוך (24.11.19) (בזמנו הגיש הנאשם ערעור לבית המשפט העליון בהליך ע"פ 90/20, שהופסק עקב פטירת הנאשם): לאחר שמיעת ההוכחות, ולאור עמדתה של המאשימה שהרצח לא בוצע בנסיבות מחמירות, הורשע הנאשם בעבירת הרצח הבסיסית ונדון לעונש מאסר בפועל למשך 20 שנה. בין הנאשם ואשתו המנוחה התגלע ויכוח, שבמהלכו צעקה המנוחה על הנאשם ללא הרף. בליבו של הנאשם גמלה ההחלטה להמית את המנוחה. למימוש כוונה זו הצמיד הנאשם בחוזקה כרית על פניה של המנוחה ולא אפשר לה לנשום, ובכך גרם למותה. באותו מקרה, במשך שנים רבות עובר לאירוע הרצח, טיפל הנאשם במנוחה שסבלה מבעיות גופניות ונפשיות, ולאחר האירוע ניסה לשלוח יד בנפשו. בית המשפט קבע כי יש בנסיבות המורכבות כפי שנפרשו בפניו, כדי להפחית במידת מה את חומרת אשמו של הנאשם, ומדובר במקרה שבו אין מקום להטיל על הנאשם את העונש המרבי הקבוע בחוק. נקבע אפוא שמתחם עונש נע בין 18 ל-24 שנות מאסר.

41. ע"פ 1464/21 מדינת ישראל נ' קפוסטין (11.9.22): בית המשפט העליון דחה את ערעור המערער, קיבל את ערעורה של המאשימה והעמיד את עונשו של המערער על 22 שנות מאסר (במקום 18 שנים). המערער הורשע לאחר שמיעת ראיות בעבירת הרצח הבסיסית (באדישות). המערער, בנה של המנוחה, התגורר בסמוך להוסטל בו התגוררה אמו. המערער הגיע לדירת אמו והשניים אכלו ושתו אלכוהול. המערער יצא מההוסטל כעבור מספר שעות כשהוא שתוי. בהמשך, סמוך לשעה חצות, הגיעה המנוחה לדירת המערער, שם תקף המערער את אימו והיכה אותה מכות רבות בחלקי גופה השונים, ובין היתר, בראשה, בבית החזה, בבטנה, בישבנה, בידיה וברגליה, תוך שימוש בחפצים שונים. מותה של המנוחה נגרם כתוצאה ממכות אלה, וכן נגרמו לה חבלות חמורות, שברים בצלעות, פצעים ושטפי דם, שבחלקם היה כדי להחיש את מותה. בית המשפט המחוזי קבע כי מתחם העונש ההולם נע בין 15 ל-22 שנות מאסר בפועל.
42. תפ"ח (חי') 34802-06-19 מדינת ישראל נ' בולבול (21.1.21) (במסגרת ע"פ 1605/21 מדינת ישראל נ' בולבול (2.6.22) מסרו ב"כ הצדדים כי הם אינם עומדים על הערעורים ולכן הערעורים נמחקו): הנאשם שהודה נדון לעונש מאסר בפועל למשך 24 שנה, בגין עבירת הרצח הבסיסית (בכוונה), תקיפה חבלנית ועבירות נשק. בין הנאשם ואחיו ובין המנוח ובני משפחתו ניטש סכסוך. לאחר עימות בין אחיו של הנאשם למנוח שבו נכח הנאשם, סוכם שהאח והמנוח ייפגשו כדי "לסגור עניינים". הנאשם נכנס לביתו, הצטייד באקדח טעון בכדורים, ונסע ברכב עם אחיו להיפגש עם המנוח. במקום המפגש, החנה המנוח את הרכב וירד עם בניו ואחיו. אחיו של הנאשם ירד מהרכב והתקרב למנוח. לאחר עימות שהיה בין האח ובין המנוח ובני משפחתו, יצא הנאשם מהרכב כשהוא אוחז באקדח, התקרב לעבר בני משפחת המנוח, ובהיותו במרחק של מטרים בודדים מהם, כיוון את האקדח לעבר המנוח וירה חמש יריות לפחות, בכוונה להמיתו. היריות פגעו במנוח שהתמוטט במקום. לאחר הירי, זינק אחי המנוח על הנאשם לחלץ את האקדח, ובין השניים התפתח עימות, שבמהלכו היכה הנאשם את אחי המנוח בראשו עם האקדח וגרם לו חבלה של ממש. בית המשפט קבע מתחם עונש שנע בין 22 ל-30 שנות מאסר.
- אשר לנסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירה:
43. הנאשם הודה ונטל אחריות למעשיו. הגם שעיתוי ההודיה הוא לאחר שמיעת מרבית עדי התביעה, לטענתו של ב"כ הנאשם, ניהול הליך ההוכחות עד אותו השלב היה ענייני. במסגרת הסדר הטיעון תוקן כתב האישום מותן ונמחקו ממנו עובדות שלאחר תיקון מס' 137 לחוק העונשין היו יכולות להוות "נסיבות מחמירות". לאחר מחיקת עובדות אלה, נטל הנאשם אחריות וכאמור הודה בעובדות כפי שגובשו בכתב האישום המתוקן, והדבר עומד לזכותו.

הנאשם הביע צער וחרטה על מעשיו; למאסרו של הנאשם תהיה השפעה קשה על התא המשפחתי שלו, ולא כל שכן שהנאשם הוא אב לילד בן 7. הגם שלנאשם עבר פלילי, עבירת השוד בוצעה לפני למעלה מ-10 שנים. הנאשם שוהה במעצר תקופה ארוכה של כ-3.5 שנים בתנאים קשים. כפי שעולה מתסקיר שירות המבחן, במהלך תקופת מעצרו מתפקד הנאשם בצורה טובה מאוד, הוא משמש כתומך באסירים, לרבות כאלה שהם בעלי רקע נפשי קשה. בנוסף, משתתף הנאשם בקבוצת תומכים, מקפיד להגיע לכל המפגשים, ומביע סיפוק מתפקידו זה. כמו כן, מביע הנאשם מוטיבציה גבוהה לטיפול בתחום האלימות.

ב"כ הנאשם הפנה לנסיבות האישיות המפורטות בתסקיר, ובעיקר לכך שלאורך השנים, בהיעדר האב, סייע הנאשם רבות לבני משפחת המוצא שלו, וכן הוא מגלה מחויבות כלפי כל בני משפחתו.

44. הנאשם עמד על מערכת היחסים בין בני משפחת המוצא. כתוצאה מעזיבת האב את הבית, היו היחסים בין הנאשם ואימו הדוקים. הנאשם הוא זה שנטל את תפקיד האב. הדבר מצא את ביטויו הן בכך שפרנס את בני המשפחה והן בכך שסייע בגידול אחיו, לרבות המנוחה. הנאשם הדגיש כי אהב את המנוחה שאותה גידל מינקותה, וכי היחסים ביניהם היו טובים ואהבתם הייתה הדדית. בשלב מסוים בנה הנאשם תא משפחתי משלו. משהתחוויר לנאשם שהמנוחה נעלמה מביתה, הוא פעל מתוך דאגה למנוחה. בשתי הזדמנויות חיפש את המנוחה - בכרמיאל ובתחנת משטרת לוד, במטרה לגרום לחזרתה לביתה. הנאשם פעל מתוך דאגה ולא בצורה אלימה.

אשר ליום הרצח: הגעת הנאשם לבית אימו בעת שהמנוחה הייתה שם, נבעה גם היא מדאגה. לדבריו, כאח בכור, הייתה כוונתו לשוחח עם המנוחה, ואת אחיו הקטין הוציא מן החדר כדי שלא יהיה נוכח בשיחה.

לדברי הנאשם אמרה לו המנוחה מילים קשות, ולהבנתו היא הייתה תחת השפעת סמים. הנאשם יצא מדעתו (כלשונו), וניסה להשתיק את המנוחה. על התוצאה הטראגית הביע הנאשם חרטה עמוקה, וכן כאב עמוק על כך שלמרות המאמצים שלו לאורך השנים לשמור על התא המשפחתי, במו ידיו החריב והרס אותו. הנאשם ביקש אפוא שכאשר ייגזר דינו, יתחשב בכך בית המשפט וייתיר לו פתח של תקווה.

דיון והכרעה
מתחם העונש
הערך החברתי שנפגע מביצוע העבירה:

45. בע"פ 1077/22 עבדל קאדר נ' מדינת ישראל (1.6.22) (להלן: "עניין עבדל קאדר") נפסק כך:
"...ערך קדושת החיים המסתופף בצלה של עבירת הרצח ניצב בראש סולם הערכים החברתיים (ע"פ 3617/13 טייטל נ' מדינת ישראל, פסקה 66 [...] (28.6.2016); ע"פ 2457/98 שמן נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(4) 289, פסקה 6 (2002)), כך לגבי עבירת הרצח קודם הרפורמה, והדברים יפים לענייננו:
'עבירת הרצח - חמורה היא מאין כמותה. עוסקים אנו בקיפוח חייו של אדם, ובכגון דא מן הראוי ומן הצדק כי הענישה תמצא ביטויה המפורש והנפרד, בבחינת סלידתה העמוקה של החברה מנטילת חיים של אחר בכוונה תחילה. עקרון קדושת החיים הוא המנחה אותנו בענישתו של עבריין המורשע בעבירת הרצח' (ע"פ 597/88 אנג'ל נ' מדינת ישראל, פ"ד מו(5) 221, פסקה 56 (1992))..."
46. אשר לקיפוח חייו של בן משפחה, בע"פ 6322/20 רחאל נ' מדינת ישראל (18.9.22) הורשע המערער, בין היתר, ברצח אחותו (לפי הדין הקודם), וכך נפסק:
"...על אודות החומרה המיוחדת שישנה במעשי רצח אשר נעשים על רקע 'כבוד המשפחה' עמד בית משפט זה פעמים רבות בעבר, גם טרם הרפורמה (ראו, מני רבים: ע"פ 6812/16 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 36-37 [...] (30.7.2018); ע"פ 4226/11 אבו חדיר נ' מדינת ישראל, פסקאות סח-ע [...] (15.2.2016)). נוקבים במיוחד הם דבריו של השופט ס' ג'ובראן:
'מנהגים אלימים, כגון נקמת דם, רצח 'על רקע כבוד המשפחה' וכדומה, יוצאים אל מחוץ ל'מגרש' הרב תרבותי. אין שום דרך לקבל מנהג תרבותי הנוקט דרך של אלימות קשה. יש להילחם מלחמת חורמה במנהגים אלימים מעין אלו. אנו מחויבים לשמור על אמות מידה מוסריות בסיסיות, ובראשן קדושת החיים ושלמות הגוף. מנהג תרבותי שיש בו פגיעה בערכי יסוד בסיסיים אלו אינו מקובל בחברה ליברלית רב תרבותית [...] ויש לנהוג כלפיו בגישה של אפס סובלנות' (ע"פ 10358/08 אזברגה נ' מדינת ישראל, פסקה 8 [...] (16.3.2010))..."
מדיניות הענישה הנוהגת:
47. לאחר תיקון מס' 137 לחוק העונשין הסוגיות הנוגעות לענישה הראויה בעבירת הרצח הבסיסית שבצידה עונש מרבי (ולא עונש חובה) של מאסר עולם, נדונו בעניין שפק: האם על בית המשפט לראות בעונש של מאסר עולם "עונש מוצא" שיש לסטות ממנו רק בנסיבות מיוחדות, האם על בית המשפט לקבוע מתחם עונש בהתאם לתיקון מס' 113 לחוק העונשין ומהן הנסיבות שיצדיקו הטלת מאסר עולם על עבירת הרצח הבסיסית.
א. עונש מאסר עולם כ"עונש מוצא" בעבירת הרצח הבסיסית:

טענת המדינה הייתה שבמקרים בהם נקבע בעבירת הרצח הבסיסית שהתקיימה כוונה להמית, עונש מאסר העולם אינו רק עונש מרבי, אלא על עונש מאסר עולם לשמש כ"נקודת מוצא" לגזירת הדין, ורק במקרים חריגים רשאי בית המשפט לסטות מעונש זה.

בית המשפט לא קיבל טענה זו, מהטעמים הבאים: ראשית, תזת "עונש המוצא" אינה מעוגנת בחוק. לצד עבירת הרצח הבסיסית קבוע עונש מרבי של מאסר עולם. סעיף 311א לחוק העונשין קובע כי בית המשפט רשאי להטיל מאסר עולם לתקופה בלתי קצובה או מאסר לתקופה שלא תעלה על שלושים שנים. מתהליכי חקיקת החוק עולה שהמחוקק בחר שלא לקבוע מאסר עולם כ"עונש מוצא" בעבירות המתה. מודל עונש מוצא אינו קיים בחוק העונשין גם ביחס לעבירות אחרות, והוא נשקל גם במסגרת תיקון מס' 113 לחוק העונשין, אך לא עלה להצבעה במליאת הכנסת. שנית, עמדת המדינה שלפיה עונש מאסר עולם חייב לשמש נקודת מוצא לגזר הדין כאשר התקיימה הכוונה להמית, מושתת על יסודות עבירת הרצח בנוסחו הקודם של החוק, טרם הרפורמה שהחלופה המרכזית שלה הייתה המתה ב"כוונה תחילה", שלצידה מאסר עולם חובה. ואולם, במסגרת הרפורמה כונן מדרג חדש של עבירות המתה, שלו נלווה מדרג חדש של עונשים. קיים אפוא קושי לבסס פרשנות לעבירה חדשה על עבירה שבוטלה במסגרת הרפורמה. שלישית, עמדת המדינה יוצרת טשטוש של ההבחנה שביצע המחוקק בין עבירת הרצח בנסיבות מחמירות ובין עבירת הרצח הבסיסית: קבלת עמדת המדינה שלפיה בעבירת הרצח הבסיסית (שבה התקיימה הכוונה להמית) עונש המוצא הוא מאסר עולם, יש בו כדי לצמצם יתר על המידה את הפער בין עבירה זו ובין עבירת הרצח בנסיבות מחמירות. רביעית, לעניין "נקודת המוצא" העונשית בעבירת הרצח, יוצרת עמדת המדינה הבחנה פרשנית בין "כוונה" ובין "אדישות", בעוד שבמסגרת הרפורמה, מצא לנכון המחוקק לכלול הן בעבירת הרצח הבסיסית והן בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות, גם יסוד נפשי של כוונה וגם יסוד נפשי של אדישות, ללא הבחנה ביניהם.

ב. קביעת מתחם עונש בעבירת הרצח הבסיסית:

המדינה טענה כי תיקון מס' 113 לחוק העונשין אינו מחייב לקבוע מתחם עונש הולם בעבירת הרצח הבסיסית, באשר העונש ההולם הוא העונש המרבי הקבוע לצד העבירה. כמו כן, כאשר העונש ההולם הוא מאסר עולם, אין מקום להקל בעונש בשל נסיבות אישיות של הנאשם.

בית המשפט קבע כי גם לטענות אלה לא נמצא עיגון בחוק ויש לדחותן. תיקון מס' 113 לחוק העונשין (פרק הבניית הענישה) חל על כל עבירה שנקבע בה עונש שאינו חובה. תכלית תיקון מס' 113 לחוק העונשין היא הבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה, והחרגת עבירת הרצח מתחולת תיקון זה אינה מתיישבת עם תכלית זו. בית המשפט מחויב לפעול על פי הדרך הקבועה בסעיפים אלה, הכוללת קביעת מתחם עונש הולם ומיקום העונש בתוך המתחם (או מחוץ לו בנסיבות מסוימות). דווקא בעבירה חמורה שבה טווח הענישה רחב עד מאסר עולם, ללא עונש מזערי, חשוב שבית המשפט יפעיל את שיקול דעתו בגזירת הדין בגבולות החוק.

ג. שיקול דעת שיפוטי בהטלת עונש מאסר עולם בעבירת הרצח

בית המשפט פסק כי קביעת המחוקק שבצד עבירת הרצח הבסיסית ניתן להטיל עונש מאסר עולם, משמעה שאומנם בית המשפט יכול להטיל עונש של מאסר עולם על מורשעים בעבירה זו, וראוי לעשות כן במקרים המתאימים. בית המשפט העליון קבע לא פעם בנוגע להטלת עונש מרבי כי ככלל משקף עונש זה את חומרת העבירה. בנוגע לעבירת הרצח הבסיסית, עונש מאסר העולם הוא העונש המרבי הראוי, לנוכח חשיבותו ומעמדו של ערך חיי האדם. בית המשפט דחה את טענת המערער, שלפיה הואיל ולא נתקיימה נסיבה מחמירה מרשימת הנסיבות הקבועות בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות, אין מקום להטיל על המערער עונש מאסר עולם. טענה זו סותרת באופן חזיתי את הכרעת המחוקק להותיר לבית המשפט אפשרות להטיל מאסר עולם גם על נאשם שלא נתקיימה בעניינו אחת הנסיבות המחמירות. עצם האפשרות להטיל מאסר עולם גם בעבירת הרצח הבסיסית מלמדת כי יכולות להיות נסיבות מחמירות נוספות המצדיקות גזירת עונש מאסר עולם, כמו למשל האופן האכזרי שבו בוצעה העבירה, גם אם היא אינה מגיעה לכדי הנסיבה המחמירה. רשימת הנסיבות המחמירות המצויה בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות עשויה לסייע לקביעת המקרים המתאימים להטלת מאסר עולם בעבירת הרצח הבסיסית.

בית המשפט קבע כי אין מקום לקבוע במסגרת הליך זה אמות מידה לזיהוי של המקרים המתאימים להטלת מאסר עולם. מדיניות הענישה בעבירת הרצח הבסיסית עודנה בתהליכי גיבוש, והתפתחותה תיעשה ממקרה למקרה בחלוף הזמן. בשונה מעבירת הרצח בנסיבות מחמירות, שבה יש רשימה סגורה ומוגדרת של מקרים, עבירת הרצח הבסיסית אינה כוללת הנחיה מתי לגזור על הנאשם עונש מאסר עולם. היעדר הנחיה מפורשת בחוק ביחס להטלת עונש מאסר עולם בעבירת הרצח הבסיסית משתלב עם מושכלות יסוד לגזירת הדין: העיקרון המנחה בענישה הוא עיקרון ההלימה. תיקון מס' 113 לחוק העונשין מחייב לקבוע מתחם עונש הולם גם בעבירת הרצח שיכול לכלול גם עונש מאסר עולם. השיטה הדו-שלבית לגזירת העונש בתיקון מס' 113 נועדה להגשים את תכליות הענישה באופן מנומק ושוויוני, אך אל לו לבית המשפט להשתמש בשיטה זו באופן שיוביל להרחקת הגשמת תכליות אלו. אם תכליות הענישה, ובראשן עיקרון ההלימה מצדיקות, במקרה מסוים, להטיל עונש מאסר עולם, יש לעשות כן. עצם קביעת המתחם אינו מחייב מיקום העונש הסופי במרכז המתחם או באחד מקצותיו. קיימים מקרים מתאימים שנכון לגזור מאסר עולם, גם אם מתקיימות נסיבות מקלות כמו הודיה או היעדר עבר פלילי. יש להתאים את השימוש בתיקון מס' 113, וביניהן מתן משקל לנסיבות העושה, לעבירת הרצח.

עונש מאסר העולם אינו עונש מרבי "סטנדרטי" וקיים הבדל איכותי בינו ובין עונש מאסר קצוב, שכן עונש מאסר עולם אינו נוקב במספר מסוים של שנים, בדומה לעונשים מרביים על עבירות אחרות. הבדל איכותי זה צריך לעמוד לנגד עיני בית המשפט בגזירת הדין.

48. בעניין מסרשה נקבע כי ככלל, כאשר בית המשפט גוזר את עונשו של אדם שהורשע בעבירת הרצח הבסיסית, הקירבה ל"נסיבות המחמירות" שבעבירת הרצח בנסיבות מחמירות, עשויה ללמד כי גם עונשו של נאשם זה צריך להיות קרוב - אם לא דומה, לעונש של מי שהורשע בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות: מאסר עולם. עם זאת, גם במקרים שאינם קרובים לנסיבות המחמירות, ניתן להשית עונש מאסר עולם כעונש מרבי, שכן קביעת המחוקק בדבר הסמכות להטיל מאסר עולם על רגליה שלה עומדת, ואין חובה לבצע השוואה מתמדת אל מול הנסיבות המחמירות, אשר עוגנו בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות.

49. בעניין עבדל קאדר לעיל נקבע כי לאור הרפורמה בעבירות ההמתה ולאור הלכת שפק, במסגרת מלאכת גזירת העונש בגין עבירת הרצח הבסיסית, נדרשים בתי המשפט לבחון כל אחד מן המקרים ולבצע "דירוג" של חומרת המעשה, כאשר מובן מאליו שכל מעשה רצח באשר הוא, מזעזע וחמור עד מאוד.

בית המשפט העליון קבע תוך שקלול הרפורמה בעבירות המתה ותכליתה וכן הרפורמה בהבניית שיקול הדעת בענישה ותכליותיה שלה, כדלקמן: "...הדרך בה ראוי לנהוג בגזירת עונשו של נאשם בגין עבירת הרצח הבסיסית, היא באמצעות קביעת מתחם עונש הולם מצומצם. כך יישמר עיקרון ההלימה נוכח ערך קדושת החיים וחומרת מעשה הרצח, יישמרו עקרונות רפורמת הבניית שיקול הדעת בענישה, ויילקחו בחשבון נסיבותיו האישיות של מבצע העבירה..." בבסיס עמדה זו מצוי הכלל שלפיו ככל שהעבירה חמורה יותר, כך יפחת המשקל שיינתן לנסיבות האישיות של מבצע העבירה בגזירת עונשו שכן נסיבות אלה נדחות למול עוצמת הפגיעה בערך המוגן.

גם לאחר רפורמת עבירות ההמתה נותרה עבירת הרצח הבסיסית מהעבירות החמורות ביותר, שנייה אחרי עבירת הרצח בנסיבות מחמירות. לאחר הרפורמה קביעת המחוקק היא ברורה ומאפשרת גמישות והתאמה פרטנית של כל מקרה רצח לנסיבותיו. בכלל זאת יש להעניק משקל לשיקולים כגון נסיבות אישיות של מבצע העבירה ונסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירה. הרפורמה להבניית שיקול הדעת בענישה אינה מבחינה בין עבירה לעבירה, ומקום בו המחוקק לא הורה על עונש חובה, יש ליישמה ככתבה וכלשונה.

במתחם עונש רחב יש כדי להעניק משקל רב ומשמעותי לנסיבות שאינן קשורות בעבירה, ובכללן נסיבותיו האישיות של מבצע העבירה. החשש מפני קביעת מתחם רחב יתר על המידה, חל ביתר שאת בעבירת הרצח הבסיסית. כאשר מתחם העונש רחב, עלול להיווצר מצב שבו על שני נאשמים שביצעו את אותו המעשה, יושת עונש השונה במספר שנים, בשל נסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירה. תוצאה כזו יש בה כדי לעמעם את חשיבות עיקרון ההלימה ולהעניק משקל רב מן הראוי לשיקולים שאינם נוגעים לעבירה עצמה. לעומת זאת, מתחם עונש מצומצם בעבירת הרצח הבסיסית ידגיש את מרכזיות עיקרון ההלימה ויצמצם את השפעתן של נסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירה. פסיקה נוספת לעניין עונשים שהוטלו בעבירת הרצח הבסיסית (מעבר לזו שאלה הפנו ב"כ הצדדים):

50. תפ"ח (חי') 46210-12-18 מדינת ישראל נ' בדארנה (25.10.21): לאחר שמיעת ראיות, נדון הנאשם לעונש מאסר בפועל למשך 25 שנים, בגין עבירת הרצח הבסיסית (בכוונה תחילה). הנאשם נשוי לאחות המנוח. בין הנאשם ובין אשתו התפתח עימות. לאחר מכן נסע הנאשם לפגוש את המנוח במקום עבודתו. הנאשם נכנס למשרדו של המנוח ללא סכין. במפגש קצר בין השניים, דחף הנאשם את המנוח, הפיל אותו ארצה, ודקר אותו באמצעות סכין שתי דקירות עמוקות בגב שגרמו לשני פצעי דקירה. זמן קצר לאחר מכן נפטר המנוח. הנאשם נמלט מהמקום מבלי להושיט עזרה למנוח והעלים את הסכין. נקבע כי ההחלטה להמית התגבשה באותן שניות קריטיות שבהן עמד הנאשם מול המנוח, ולאחר שהמנוח הוכיח את הנאשם בקשר למעשיו כלפי אשתו באותו הבוקר. בית המשפט קבע מתחם עונש שנה בין 22 שנים ובין 30 שנים.
51. עניין עבדל קאדר לעיל: המערער שהודה נדון לעונש מאסר בפועל למשך 27 שנים, בגין עבירת הרצח הבסיסית (בכוונה), וכן עבירת נשיאת נשק. בין המערער ובין המנוח פרץ עימות, בעקבותיו חש המערער מושפל ומאויס וחש מהמנוח. למוחרת, נפגש המערער עם בני משפחתו, בעודו נושא נשק שלא כדין. המערער הבחין ברכב בו נסע המנוח שהתקרב למקום. על רקע תחושותיו של המערער לאחר העימות, הוא דרך את האקדח, רץ לעבר הרכב, ירה מספר יריות מטווח קצר לעבר המנוח ובכך גרם למותו. בית המשפט המחוזי קבע מתחם עונש שנה בין 25 שנות מאסר למאסר עולם.
52. בע"פ 2654/22 מדינת ישראל נ' דישלבסקי (6.12.22) דחה בית המשפט העליון את ערעור המערער, קיבל את ערעור המדינה, קבע שמתחם העונש הראוי הוא בין 20-24 שנים (במקום 17 עד 22 שנים), והעמיד את עונשו של המערער על 22 שנות מאסר (במקום 18 שנים). המערער שהודה הורשע בעבירת הרצח הבסיסית באדישות (כאשר בעניינו הורשע הנאשם ברצח שבוצע בכוונה). המערער היכה בצורה קשה את המנוח שהיה דר רחוב, דרך על ראשו וגרם למותו.
- נסיבות ביצוע העבירה:
53. ברקע לביצוע העבירה התנהלותו הכוחנית של הנאשם כלפי אחותו המנוחה, שהסתיימה ברצח האכזרי שלה. אביו של הנאשם עזב את הבית, ובהיבטים רבים תפס הנאשם, שהיה מבוגר מהמנוחה בכעשר שנים, את מקומו. מצד אחד, פרנס הנאשם את בני המשפחה ודאג להם, אך מצד שני, נאמן לעמדות המסורתיות שלו בנוגע למרקם של משפחת המוצא ואופן התנהלות בני המשפחה, נהג בכוחנות כלפי המנוחה.
54. כפי שפורט בכתב האישום המתוקן, בשתי הזדמנויות ניסה הנאשם, שלא קיבל את אורח חייה של אחותו, להחזירה לביתה. ביום הרצח, מתוך אותה תפיסת עולם, הגיע הנאשם לבית משפחת המוצא, ובמהלך חילופי דברים בינו לבין המנוחה, ולאחר שהוציא את אחיו הקטין מהחדר, חנק הנאשם את המנוחה בצווארה באמצעות שתי ידי, בעודה יושבת על המיטה בחדר ומנסה למנוע ממנו לבצע את זממו. כך גם ניסה ט.א שנכנס לחדר להדוף את ידי הנאשם מעל המנוחה, אך הנאשם לא חדל מחניקתה של המנוחה והפעיל לחץ על צווארה עד אשר היא איבדה את הכרתה. בהמשך, כתוצאה ממעשי הנאשם, נפטרה המנוחה.

55. לדברי הנאשם, הוא "יצא מדעתו" (כלשונו), ומכאן התפרצותו האלימה. הקושי סביב ההסבר של הנאשם בדבר דאגה כנה לאחותו, עובדה שכשלעצמה אין אנו שוללים, היא התנהלותו סביב אותה דאגה. במקום הידברות בונה בינו לבין אחותו המנוחה, בחר להתנהל כמתואר, עד הסוף המר. יצוין כי אין בפי המאשימה טענה כי מדובר ברצח מתוכנן מראש. מניסוח כתב האישום המתוקן עולה כי הרצח בוצע במהלך דין ודברים שהתנהל בין הנאשם למנוחה. גם אין מדובר במקרה שבו הייתה הצטיידות מראש בכלי משחית. ואולם, נסיבות ההמתה הן חמורות: הנאשם חנק את אחותו, שניסתה להיאבק בו, אך הוא פעל בנחישות, לא שעה למצוקת המנוחה, לא עצר את מעשהו האכזרי גם כשאחיו הקטין, שלנגד עיניו התרחש המעשה הנורא, ניסה להציל את אחותו, וקטל את חייה.
56. התנהגותו קרת הרוח של הנאשם לאחר שקיפח את חייה של המנוחה, מוסיפה נופך של חומרה לנסיבות: עיטוף גופתה של המנוחה בשמיכה, הובלתה לשטח פתוח, וביום שלמוחרת, הובלת הגופה למקום אחר שם קבר אותה. בכך, ביזה הנאשם את כבודה שלמי שאיננה בין החיים. הנאשם לא התעשת, לא נטל אחריות למעשיו, וכאשר נערכו חיפושים אחרי המנוחה, מילא הנאשם את פיו מים.
57. נפגעת העבירה היא בת משפחה צעירה לימים שכל חייה היו לפניה, ושאובדנה גרם צער עמוק לבני המשפחה. קביעת מתחם העונש:
58. בקביעת מתחם העונש שיווינו לנגד עינינו את עקרון ההלימה בענישה, הפגיעה בערך המוגן, מדיניות הענישה בפסיקה שהוצגה לפנינו, וכן נסיבות ביצוע העבירה.
- אנו קובעים אפוא כי בענייננו מתחם העונש נע בין 28 שנות מאסר ובין מאסר עולם.
- הנסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירה
59. הודייתו של הנאשם: בתסקיר שירות המבחן מפורט שהנאשם תיאר את נסיבות ביצוע העבירה כהתנהגות בלתי מתוכננת וכאובדן שליטה למול הזלזול שהפגינה המנוחה כלפיו. עם זאת, התייחס הנאשם לביצוע העבירה, קיבל עליה אחריות, והבין כי הוא צפוי לעונש מאסר ממושך. בבית המשפט נתן הנאשם ביטוי ממוקד יותר לנושא קבלת האחריות על המעשה. מעבר לתיאור הנסיבות, הביע חרטה עמוקה על כך שקיפח את חייה של אחותו שבהיעדרו של האב נטל חלק בגידולה, והתרשמו מכןות החרטה.
- עיתוי ההודיה: נכון הדבר שהודייתו של הנאשם לא הייתה מיידית, כי אם הוא הודה לאחר שחלק משמעותי מפרשת התביעה נשמע. לגישת ההגנה, ניהול ההוכחות עד השלב של הצגת הסדר הטיעון היה ענייני, ואומנם כתב האישום תוקן כמפורט לעיל.

60. הנסיבות שעמדו בבסיס הסדר הטיעון, שהפועל היוצא ממנו הוא הודית הנאשם בעובדות כתב האישום המתוקן: ההסדר הושג משיקולים ראייתיים. ההגנה לא פירטה את מהותם, אך הסתייגה מעמדת המאשימה שהקושי הראייתי המרכזי הוא "היעלמות" הקטין שאמור היה להיות עד תביעה מרכזי. ב"כ המאשימה ציין כי על אף חקירה ממושכת של היעלמותו, המאשימה העריכה קיומו של קושי ראייתי בהוכחת ה"אמצעי הפסול" במובן סעיף 10א(ב) לפקודת הראיות. היעלמות הקטין אינה חלק מכתב האישום, ועל כן לא התייחסנו אליה בפרק של נסיבות ביצוע העבירה. לא ניתן להתעלם מהעובדה שנסיבה זו היא צל כהה ומדאיג המרצד ברקע לאירוע הקשה. עם זאת, לפי עמדת התביעה הבסיס להסדר הוא שיקול ראייתי, הכל כפי המפורט, וזו התשתית שנמצאת לפנינו, ולכך אנו מתייחסים.
- בסופו של דבר, סבורים אנו כי יש מקום להעניק משקל להודייתו של הנאשם ולחרטתו, וזאת מבלי להתעלם מכך שההודיה לא הייתה מיידית.
61. עברו הפלילי של הנאשם, ובמיוחד הרשעתו הקודמת בעבירת אלימות כלפי המנוחה, בגינה תלוי ועומד כנגד הנאשם מאסר על תנאי, הוא נסיבה נוספת שבה אנו מתחשבים.
62. נסיבותיו האישיות של הנאשם עומדות אף הן לפנינו, לרבות תפקודו החיובי הראוי לציון במהלך מעצרו, אך אלה מתגמדות למול האסון הכבד שגרם הנאשם במו ידיו.
- קביעת העונש בתוך המתחם
63. כפי שקבע בית המשפט העליון ובהתאמה לנסיבות התיק דנן, קבענו מתחם עונש מצומצם. לאחר שקילה יסודית של הנסיבות והטענות, החלטנו שלא לקבל את עמדת המאשימה, אף שזו הציגה לפנינו נימוקים כבדי משקל, שלפיה יש לגזור על הנאשם מאסר עולם, שכן החלטנו לתת משקל מסוים להודייתו של הנאשם ולחרטתו שבאה לידי ביטוי גם באופן מילולי, וייתכן שגם בניסיונות שלו להתנהל בצורה מיטבית במהלך מעצרו הממושך.
64. מכל האמור לעיל, אנו גוזרים על הנאשם את העונשים, כדלקמן:
- א. מאסר בפועל למשך 30 שנה, החל מיום המעצר: 28.4.19.
- ב. הפעלת מאסר על תנאי בן 6 חודשים שהוטל על הנאשם בת"פ (בית המשפט המחוזי מרכז- לוד) 42951-10-18.
- הנאשם ירצה עונש זה בחופף לעונש המאסר המפורט בסעיף א' לעיל.
- ג. מאסר על תנאי למשך 12 חודשים, והנאשם לא יישא בעונש זה אלא אם כן יעבור בתוך שנתיים מיום שחרורו עבירת אלימות מסוג פשע.
- זכות ערעור לבית המשפט העליון בתוך 45 יום מהיום.
- ניתן היום, ד' טבת תשפ"ג, 28 דצמבר 2022, בנוכחות הצדדים.
- ליאורה ברודי, שופטת
- סג"נ, אב"ד
- מיכל ברק-נבו, שופטת
- מיכאל תמיר, שופט